

★ מדוע מסר האלוף

בבית-הדין עדות

שהוגדרה

כ„בלתי-מהימנה“

★ מדוע לא הורשע

אף כי השופטים

האמינו שניסה לאנוס

מה זה

„זיכוי מרשיע“?

בסוף השבוע שעבר, בתום שירות צבאי של 24 שנים רצופות, סיים מפקד חיל-הים, האלוף מיכאל („יומי“) ברקאי, את שירותו בצה"ל. הוא עזב את תפקידו כמפקד חיל-הים ואף סיים את שירות-הקבע הצבאי שלו.

היתה זו תוצאה מתבקשת מאליה, מפסק-הדין של בית-הדין הצבאי, שניתן ביום השני בשבוע שעבר. בית-הדין אומנם זיכוי את ברקאי, אך האלוף ברקאי מהאש-מות הניסיון לאנוס, האיומים וההתנהגות שאינה הולמת קצין בצה"ל, שהועלו נגדו. אולם קביעתו של בית-הדין, על פיהן השתמע כי המתלוננת, רס"רית במירפאת השיניים במחנה מס"ל בקריה, דיברה אמת ואילו הנתבע, האלוף ברקאי, שיקר בעדותו בבית-הדין ורק הלכה מישפטית היא שמנעה הרשעתו, לא הותירו כל מקום להשאיר את האלוף ברקאי בשורות צה"ל.

הרמטכ"ל, רב-אלוף רפאל („רפול“) איי-תן ושרה-ביטחון, עזר וייצמו, פעלו במהירות וולא היסוסים. למחרת הזיכוי כבר יכול, שהוענק לברקאי, הם קראו לו והורו לרצו לו על ההחלטה על פיה יהיה עליו לפרוש מצה"ל.

האלוף ברקאי נמצא במצב מבין למדי. ה„זיכוי המרשיע“ של בית-הדין היטיב עימו אך גם הרע לו. אילו היה האלוף מורשע בדין, הוא היה צפוי לעונש מאסר של כחמש שנים. דרגתו הצבאית היתה נשללת ממנו וכמו כן היו נמנעות ממנו מרבית הזכויות שצבר ב-24 שנות שירותו ובדרגתו כמפקד חיל-הים. הזיכוי הפור-מאלי מנע ממנו עונשים מסוג זה. אולם מצד שני מנע ממנו הזיכוי גם את הזכות היסודית הניתנת לכל נאשם בערכאה נמוכה: זכות הערעור בפני ערכאה גבוהה יותר.

זיכוי של האלוף ברקאי השאיר לו את דרגת האלוף (מיל.) ואיפשר לו לקבל את סכומי הכסף המגיעים לקצין-קבע מפורש מצה"ל. אולם הוא מנע ממנו כל אפי-שרות ערעור על פסק-הדין, שכן, מי שזיכוי צא זכאי בדין אינו יכול לערער. במקרה כזה שמורה זכות הערעור רק לתביעה.

במצב זה היו כמה ידידים שיעצו לאלוף ברקאי שלא להתפטר מרצונו מצה"ל אלא להמתין עד שידיו אותו. התפטרות כזוה כהודאה באשמה, למרות הזיכוי המישפטי שהוענק לו. הדחה היתה מאפשרת ל„יומי“ להמשיך ולטעון תמיד, כי הוא חש את עצמו חף מפשע וכי נאלץ לפרוש משרות צבאי בניגוד למצונו. אולם „יומי“ לא שעה לעצות אלה. הוא הגיע למסקנה שהוא מקבל עליו את הדין עד הסוף. „אני לא מתחבא“, אמר, „ואם החליטו שלא אהיה מפקד חיל-הים — שיהיה כך.“

כפירה

טוטאלית

עד רקע זה ניתן היה לשאול! השאיר את הקבר המישפטי כמו ידיו? קביעתם של שופטי בית-הדין הצבאי, כי גירסתו של האלוף ברקאי אינה מהימנה בעינינו, נבעה מהעובדה שהאלוף ברקאי הכחיש מכל וכל את גירסתו של הרס"רית המתלוננת מתחילתה ועד סופה. סיפורה המפורט של הרס"רית על ניסיון האנוס, שנעשה, לטענתה, לפני כשנה וחצי, הוא חסוי. אולם ניתן לגלות כי הוא כלל פיי-רוט מלא של פגישתה עם מפקד חיל-הים, יציאתה לבילוי בחברתו ועד לרגע בו נניסו, לטענתה, לאנוס אותה כשהוא שתי, תחת איומים.

קריהגנה של פרקליטיו של „יומי“ היה להפריך מיסודה את כל גירסתה של המתלוננת. במצב זה הובאו בפני בית-הדין עדויות, שאומנם לא היה בהם לסייע לעצם ההאשמה על ניסיון האנוס, אך שיכלו להפ-ריך חלקים אחרים מגירסתו.

היו שתמחו מדוע בחרו האלוף ברקאי וסניגוריו בקו זה של כפירה טוטאלית באשמה. שכן, לפי דעת מישפטים, אילו היה „יומי“ מודה בחלק מתפטרותו, אולם כופר בניסיון האנוס עצמו, ייתכן שפסק-הדין לגביו היה שונה לחלוטין.

לרוע מזלו המישפטי של „יומי“ לא היתה לפרקליטיו כל ברירה, אלא לנקוט

נעשה! קשה היה לחשוב על אימרה צי-בית יותר. ישראל הולכת בעיקבות המישפט הי-אנגלי, הנוקט גישה, כי מוטב ויזוכו מאה עבריינים מאשר ייענש חף-משפט אחד. לשם הגשמתו של עיקרון זה, פיתח המישפט האנגלי מנגנוני-הירות שונים. מאחר שבאנגליה נהוגה שיטת המושי-בעים — חבר מיקרי של אנשים שאין להם אימון מיוחד, ושאיין לסמוך יותר מדי על שיפוטם והכנתם בפסיכולוגיה הי-אנושית — גורסת שיטת-המישפט האנגלי לית, כי במיקרים מיוחדים (כאשר מדור-בר בעדותה של מתלוננת בעבירה מינית, בעדותו של שותף-לדבר-עבירה ובעדותו של קטין, שנגבתה עליידי חוקר נוער) אין להסתפק בעדות זו בלבד, אפילו התי-קבלה ללא סייג עליידי בית-המישפט. כדי להרשיע את הנאשם במיקרים אלה, יש צורך בסיוע לעדות הזאת. כלומר, עוד משוה אובייקטיבי, אשר יחזק את העדות המקורית.

בלב

כבד

בישראל מעולם לא היתה נהוגה שי-טת המושבעים. השופטים הם אנשים מנוסים, בקיאים בתורת-המישפט ובדרי-כראדם, ואפשר לסמוך על שיפוטם, בכל המובנים. לכן בעצם, מיותר היה הכלל של הסיוע, אולם מסיבות היסטוריות נשי-תרש הדבר, וגם בישראל אין להרשיע במיקרים כאלה ללא עדות מסייעת. במקרה של ברקאי אמרו השופטים, ששניים מהם הם שופטים מיקצועיים בי-בית-המישפט המחוזי האזרחי, והשלישי עורך-דין ותיק ומנוסה, את הדברים הי-באים:

„לאחר שבחנו את חומר-הראיות שבא לפנינו, לאור ההלכה הפסוקה בסוגיית סיוע לעדות הקורבן בעבירות-מין, הגענו לכלל מסקנה, כי אין בו כדי לבסס כדבעי את הרשעתו של הנאשם בשלוש העבירות שיוחסו לו בכתיב-האישום: ניסיון לאי-נוס, איומים והתנהגות שאינה הולמת, הגענו לכלל המסקנה האמורה, על אף שנותנים אנו אמון מלא בגירסתה הבסי-סית של המתלוננת, בדבר תקיפתה על-ידי הנאשם בניסיון לאנוס, ועל אף שדחיי-נו כבלתי-מהימנה את גירסתו המכחישה מכל וכל של הנאשם, לרבות האליבי שי-הועלה על-ידו.“

מפסקה זו עולה בבירור, כי השופטים נתנו אמון בגירסתה של המתלוננת, ומאחר ששתי הגירסות, שהיו לפנינו, סתרו זו את זו, בורר לחלוטין, כי עם סתירת הי-אליבי, נקבע עליידי בית-המישפט, כי האלוף משקר.

לוא היו ידי בית-המישפט כבולות בי-עבירה מסוג זה בדיני-הראיות המחייבים סיוע לעדות המתלוננת, היה האלוף ברי-קאי מורשע.

כיוון שעד היום לא ביטל המחוקק הישראלי את הצורך בסיוע, וזכה ברקאי

מצב מישפטי זה אבסורדי למדי. למשל: אילו תוך כדי ניסיון האינוס היה האלוף ברקאי גורם למותו של אדם, אשר ניסה להפריד ביניהם, או לשחרר את המתלונ-נת, הרי כיוון שאישום בריצח או הריגה אינו אישום על עבירה מינית, היתה עדות של המתלוננת מספיקה, כנראה, כדי להרי-שע את האלוף ברקאי באשמת ההריגה, אולם בעבירה מין אין היא מספיקה.

בית-המישפט העליון כבר עמד על אבי-סורד זה, ובפסק-דין שבו זיכה בלב כבד שורדים, אשר הורשעו עליידי השופט ואב-צלטנר ז"ל, בגלל עדותו של שותף-לעביר-רה, ואמר: „אין זה מיקרה ראשון, וודאי לא אחרון, שבית-מישפט מוכה נאשם, על אף שהשתכנע מעל לכל ספק סביר באש-מתו, בגלל הלכה נוקשה בדבר סיוע.“

ואילו האלוף ברקאי הצהיר: „נעשה צדק!“

בקו זה, שכן, אחרי שבעיקבות פנייתה של ח"כ שולמית אלוני לחקור בפרשה, שי-אירעה לפני שנה וחצי, נצטוותה המיש-טרה הצבאית החוקרת (מצ"ח) לחקור את מפקד חיל-הים, הוא מסר לחוקריו עדות, בה כפר בהאשמות שהועלו נגדו מכל וכל.

יותר מזה: לפני שהחל מישפטו, כי-בס האלוף ברקאי, באישור שרי-הביטחון, את כל קציני חיל-הים ופירט בפניהם את גירסתו שלו לעניין שבגללו הועמד לדין. גם בהופעה זו טען כי ההאשמות נגדו אי-נן אלא עלילה ואין בהן שמץ של אמת.

אילו היה נוקט בבית-הדין קריהגנה אחר — של הודאה בחלק מהעובדות וכפי-רה באשמה העיקרית — יכלה התביעה להגיש לבית-הדין את קצירת מצ"ח ולהור-ה כיח שבאחת משתי העדויות שלו הוא שיקר. במצב כזה היתה התרשמות בית-הדין עלולה להיות קשה הרבה יותר וייתכן שעצם הסתירה בעדויות היתה מספקת את הסיוע הנדרש להרשעתו המישפטית של „יומי“.

מהו זיכוי

מרשיע?

בדרך כלל, כאשר מוכה נאשם על-ידי בית-המישפט, ואפילו מחמת הי-ספק, רואים אותו כחף-משפט. והזי-כור תו של נאשם.

אולם ישנו סוג אחד של זיכויים, שבו הכל יודעים, כי הנאשם ביצע את העביר-רה, ואף השופטים עצמם יודעים זאת, אלא שהנאשם וסניגוריו ניצלו פירצה בי-חוק, או שהתביעה לא הצליחה להביא סיוע הנדרש בחוק לעבירות מסוימות. ואז, למרות שיש זיכוי פורמלי, הרי מילוי-תיהם המפורשות של השופטים מרשיעות את הנאשם בעבירות המיוחסות לו. הם מסבירים, כי בגלל סיבות שונות, טכניות או היסטוריות, שיטת המישפט בישראל אינה מאפשרת הרשעה במיקרה זה.

כאשר צהל האלוף מיכאל בר-קאי באונוי אמצעי-החקירות: „הצדק